

УДК - 427.82

Л.М.Ковальський, Є.А.Бевз

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОГО БІБЛІОТЕЧНОГО ПРОСТОРУ

Бібліотеки належать до групи найбільш значних установ освіти і культури. Своєю діяльністю бібліотеки активно сприяють розвитку науки і техніки, мистецтва, дослідницької роботі, вони забезпечують збереження національної спадщини, беруть участь в її освоєнні і пропаганді. Згідно міжнародної класифікації існують наступні види бібліотек: національні бібліотеки, масові загальнодоступні (або публічні бібліотеки), наукові бібліотеки, бібліотеки вищих навчальних закладів, шкільні бібліотеки, спеціалізовані бібліотеки.

Традиційно, під визначенням бібліотека, розуміють впорядковані збори книг, періодичних видань або інших графічних матеріалів, необхідний читачам для здобуття інформації, наукової роботи, освіти або загально-пізнавального читання

До складу традиційної бібліотеки належать такі приміщення: читальна зала, книгосховище, зона каталогів та абонементу, виставкова зала, службові приміщення персоналу, кафетерій, гардероб, кладові та технічні приміщення.

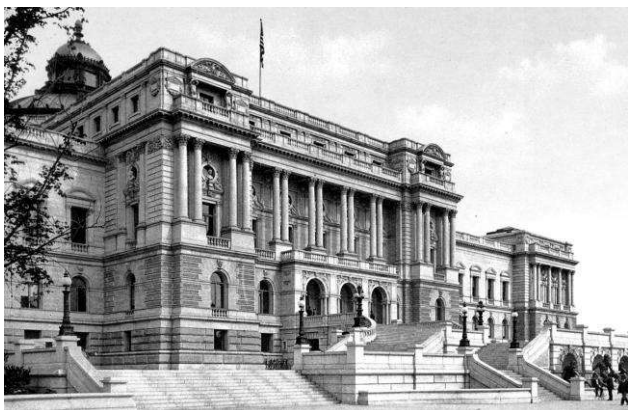
Науково-технічний прогрес, поява нових інформаційних технологій викликала революцію у сфері бібліотечної діяльності.

Поступовий перехід від паперового носія інформації на електронний призводить до радикальної зміни у структурі бібліотеки, у формуванні внутрішнього простору.

Традиційна бібліотека знаходиться у стадії активної функціонально-просторової реорганізації. Виникає нова генерація бібліотечних будівель, у яких функції освіти, виховання і дозвілля поєднуються у безперервному, перетікаючому мультимедійному просторі.

Схема "Формування простору традиційної бібліотеки"

Бібліотека Конгресу у США

З'являються нові назви бібліотечних установ: цифрова бібліотека, медіатека, центр учбового ресурсу, інтелектуальний центр, крамниця ідей.

Цифрова бібліотека – це бібліотека, де колекції містяться у цифровому форматі, та доступні с комп'ютера. Інформація може бути розміщена локально, чи за допомогою віртуальних мереж (Інтернет, локальні мережі). Цифрова бібліотека існує ,як тип пошукової системи у каталозі колекції. Головна особливість такої бібліотеки у тому, що їй не потрібен простір для розміщення – цифрові данні (книжки, тощо) можуть бути передані на будь яку відстань завдяки всесвітнім мережам.

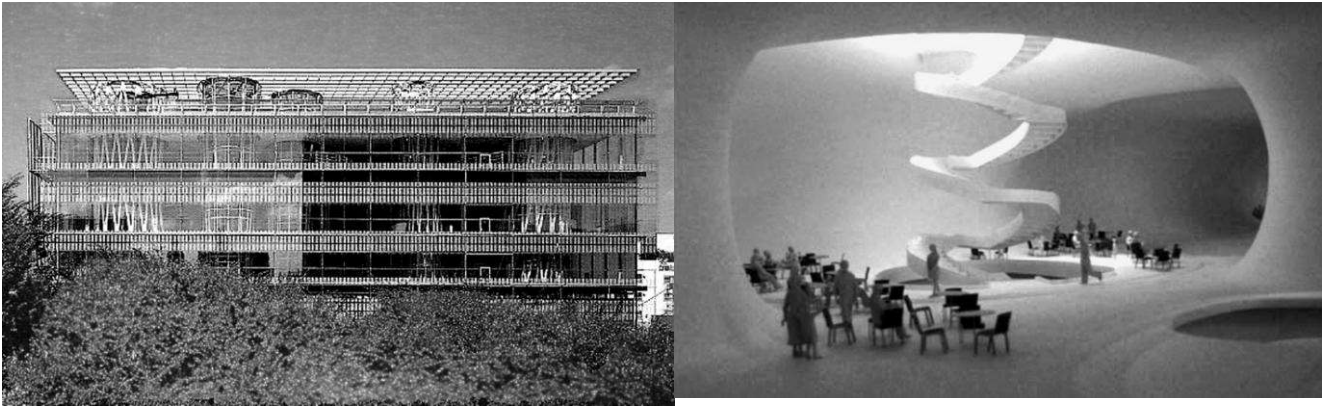
Таким чином, важлива освітня функція бібліотеки більш не прив'язана до архітектурного простору, як у традиційному сенсі до місця зберігання паперового формату книжки. Тоді , навіщо потрібна бібліотечна будівля? Відповідь у тому, що навіть традиційна бібліотека несла важливі функції соціального виховання та професійного спілкування.

Сучасна бібліотека починає поступово перетворюватися в *медіатеку**/ медіацентр - предметно-інформаційне середовище, що дозволяє працювати з інформацією, на будь-якому носіїві - у вигляді книги, періодики, аудіо, відео, і комп'ютерних засобів (диски CD, DVD, Інтернету)і ін. У складі медіатеки співіснують бібліотека (для дітей, і дорослих), музей, мистецька галерея, інформаційний центр, візуальний центр нових технологій.

Досить цікава в цьому сенсі медіатека, побудована в японському місті Сендай. Будівля має вертикальне зонування за функціональним змістом, що дає можливість відвідувачу за бажанням переходити з кінозалу в читальний або відеозал, а з інформаційного залу - в дитячу зону або кафе.

*/Медіатека (від англ. media - посередник, носій, засіб; с грец. Θήκη - «місце зберігання») - це збори документів на різних носіях інформації .

У архітектурному рішенні, вражає об'ємно-просторова концепція будівлі медіатеки, яка яскраво виявлена у конструктивному рішенні: функціональні шари-поверхи нанизані на вертикальний каркас, утворений сплетінням віялових колон. Ці трубчасті конструкції також виступають медіа-артеріями систем інформаційного забезпечення.

Медіатека у Сендаї

На бібліотеки вищих навчальних закладів впливають нові форми та методи навчання : дистанційне, групова і проектна робота.

Навчання, засноване на проектній праці має більш глибоке зіткнення с бібліотечними ресурсами, особливо, коли супроводжується підвищенням кількості студентів, зайнятих спільною діяльністю. Групова робота , особливо навколо проекту, включає взаємодію між учнями, місце для інформаційних технологій, і також фізичний простір. Це спричиняє виникнення окремих місць для групової роботи, для самостійних занять, для проведення лекцій, мистецької діяльності.

Якщо, раніше бібліотеки навчальних закладів були тихими і відносно закритими будівлями з індивідуальними місцями для читання, сьогодні, вони багатофункціональні комплекси, своєрідні інтелектуальні центри (наприклад, нова будівля бібліотеки МГУ у Москві має назву - Інтелектуальний центр).

У більшості сучасних університетів бібліотека трансформована у Центр Учбового Ресурсу (Learning Resource Centre), який містить і традиційні освітні ресурси (книги, журнали, програмне забезпечення і аудіо/відео матеріали), і нові інформаційні ресурси (електронні журнали, бази даних, Інтернет). Традиційна роль бібліотекаря змінена на менеджера, утворюючого віртуальне навчальне середовище, щоб надати викладачам і студентам швидкий і якісний доступ до інформаційних ресурсів.

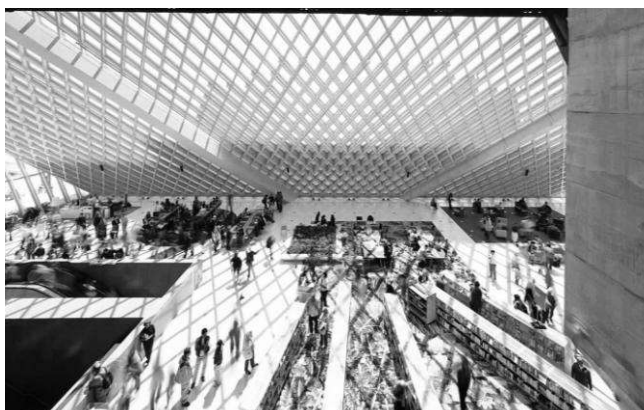
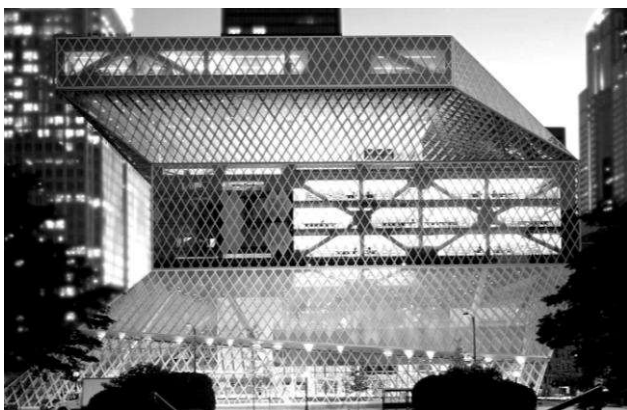
Бібліотека Вільного університету у Берліні

Публічні бібліотеки двадцять першого століття досить динамічні будівлі. Їх відмінні риси – варіабельність функціональної структури і розважально-освітня спрямованість діяльності. Концепція *публічної бібліотеки*, як “крамниці ідей” (“Idea Store”) досить яскраво підкреслює характер змін. Так у складі “крамниці ідей” є традиційна і медіа бібліотеки, дитяча бібліотека, інтернет-кафе, арт-студії, магазини, аудиторії для занять, зали для танцювальних і терапевтичних занять.

Сучасні будівлі бібліотек плануються з гнучкою планувальною структурою, щоб забезпечити максимальну стійкість використання при зміні функціональної спрямованості. Публічний простір збільшується, а простір коридорів і маленьких приміщень зникає.

Головні критерії дизайну будівлі сучасної бібліотеки це: варіабельність планувальної структури, об’ємно-просторова компактність, територіальна доступність, комфортабельність, безпечність, економічність, екологічність, максимальна стійкість використання на протязі довгого часу.

Всесвітні бібліотечні співтовариства працюють над автоматизацією каталогів, адаптацією он-лайн каталогів і впровадженню ПС терміналів.

Публічна бібліотека у Сіетлі

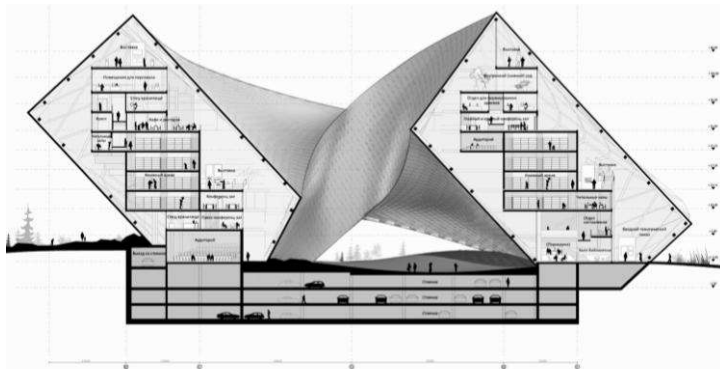

Схема "Формування простору сучасної бібліотеки"

З появою нових функцій, застарілі будівлі бібліотек вже не можуть задовольнити запитам сучасного інформаційного суспільства. Під впливом прогресу багато бібліотек, що залишалися тривалий час основними центрами освітньої активності населення, сьогодні гостро потребують функціональної реорганізації.

Отже у всьому світі у тому числі в Україні, відбуваються зміни в інформаційній діяльності, принципово змінюються вимоги до бібліотечних споруд. Разом с тим, необхідні нормативно-методичні матеріали відсутні.

Наукові публікації за цією темою підготовлені у Росії [1], базуються на матеріалах наукових досліджень 60-80-х років, і не враховують нові тенденції інформаційних технологій. На Україні відповідні дослідження взагалі не проводилися. Стає усе більш очевидним, що назріла необхідність розглянути і осмислити процеси, що відбуваються в цій області : визначити функціонально-планувальну структуру, знайти об'ємно-просторове рішення, відповідно до потреб сучасного суспільства.

Проект національної бібліотеки Астани

Інформаційні технології змінили засіб користування бібліотекою і вплинули на простір, зробив його концептуально новим. Крім того, вони активно впливають на образ архітектури будівель, формуючи специфічні вимоги до розміщення інформаційних систем, освітлення, вентиляції, кондиціонування, енергозбереження.

Література

1. Библиотечные здания. Основные положения библиотечного строительства. Подред. Е.А.Фенелонова, Ю.П. Обросова, 1993
2. “Библиотечное пространство. Эволюция формы”/ статья проф. В. Нефедов
3. “Libraries and Learning Resource centres” / Brian Edwards, 2009
4. “Better by design. An introduction to planning and designing a new library building.”/Ayub Khan , 2009
5. “University architecture “/ Brian Edwards, 2002
6. <http://archdaily.com>

Анотація

Розглянуті сучасні тенденції в формуванні бібліотечного простору, вплив нових інформаційних технологій на функціонально-просторову структуру бібліотечних споруд. Визначена специфіка сучасних бібліотек, медіатек, центрів учбового ресурсу, тощо. Наведені приклади закордонного досвіду проектування та будівництва бібліотечних споруд.

Ключові слова: бібліотека, медіатека, центр учбового ресурсу, багатофункціональний простір, інформаційні технології.

Аннотация

Рассмотрены современные тенденции в формировании библиотечного пространства, воздействие новых информационных технологий на функционально-пространственную структуру зданий библиотек. Определена специфика современных библиотек, медиатек, центров учебного ресурса. Приведены примеры зарубежного опыта проектирования и строительства зданий библиотек.

Ключевые слова: библиотека, медиатека, центр учебного ресурса, многофункциональное пространство, информационные технологии.

Annotation

Have been considered modern tendencies in forming space of the library ,affecting a new information technologies in functional-spatial structure of library buildings .Have been determind specific features of modern libraries, mediatech, learning resource centres (LRC). The examples of foreign experience of planning and constracting buildings of libraries been resulted.

Keywords: library, mediatech, learning resource centre, multifunctional space, new information technology.